

Hooverjevo krpanje po- lomljenega gospodarstva

Velika armada delavcev je na cestah

Washington. — (F. P.) — Po Hooverjevih konferencah z vodilnimi industrijskimi Amerike za reševanje velikih lukenj na telesu kapitalizma je prinesel na dan neke spekulacije, ki se nanašajo na gospodarstvo in politično stanje. Kljub čudni logiki njegovih izjav o "zdravem" gospodarstvu, ki je v veliki nevarnosti, si je Hoover pridobil energičnim nastopom pri reševanju vseh vodilnih krogov Amerike.

Na svoji konferenci je Hoover obrnil pozornost na velikega borznega poloma na stabilizacijo ameriškega kapitalizma, ki stoji pred večjim nevarnostjo kot kdaj ob preteklih gospodarskih polomih. Kako bo stabilizem prekorajši ta prepad, seveda vprašanje bodočnosti; vendar pa je gotovo, da se rane borznega poloma ne bodo dale zgladi v kratki dobi nekaj mesecev.

Ker je od kraha direktno prišlo več milijonov oseb, najvrednejši srednjega razreda, nosi največjo butaro sedanjega poloma, bo vzelo najmanj leto, predno bo pozabljen ta tork. "Glede direktnih izjav so ocene različne. Neki bančniki v Wall streetu je ocenili teube na ne manj kot štiri milijarde dolarjev, kar je gotovo konservativna ocena. Faktičneube znašajo najbrž v bližini milijard dolarjev.

Gotovo, da je denarja sedaj ravno toliko v državi kot ga bilo pred polomom, je majhna razlika in nobena tolažba. Fakt je da nakupovalna moč par milijonov "get rich quick" spekulativov na ničli. Te posledice se bodo občutili, vendar bo to še nekaj mesecev, predno se vrne večje odmeva v industriji.

To je tudi odgovorno za nerazumno stanje Hooverjeve administracije, ki nosi neodgovornost za borzni debakel, ker je zadnjih par let prav pridno prilagajala borznim spekulacijam z optimističnimi izjavami, katerim je bil jako generozen v nadomestilu zakladniških tajnik in milijonar Mellon.

Glede obljub raznih magnatov, podvzamejo korake za večja podoba dela z namenom, da sprejeto razvoju večje brezposelnosti, je stvar večjega psihološkega kot faktičnega pomena. Kar se tiče vprašanja gradnje večjih trgovskih poslopij v velikih mestih, je dejstvo to, da so gradili nebotičnike po polovici v bodočnosti kot so jih predpostavljali.

Če je dosegla gradnja komercialnih poslopij viševrednosti, je predno je prišlo do borznega poloma. In veliki poslopiji naravno ne gradejo telega, da nudijo delavcem plače, marveč s stališča, da se izplača, namreč ali se bo plačilo obrestovalno in poleg tega dobi dobiček. In ker je bizi-nesomno jako prizadet po borznem polomu, je izgled za delavce velikih poslopij izredno slab.

Ravno tako je glede stanovanja. Ta branža gradbene industrije je na mrtvi točki širok kot zadnjih par let. Zgodilo se je moral čudež, ako bi Hooverjeve konference oživele branžo gradbene industrije. Če je potreba po primernih stanovanjih izredno velika v vseh velikih mestih, je gotovo, ker so stanovanja v napoli slumskih stanovanj je na stotisoče v vseh velikih mestih dežele. Ako pa se ne bo finančna moč tistega, ki prebiva, ki živi v revnih distriktih in nadalje dejstvo,

Sovjeti zaplenili železne križe na grobovih

Moskva, 25. nov. — Po sklepu centralnega izvrševalnega odbora sovjetov se imajo pobratiti železni križi z vseh pokopališč in pokopališča se imajo spremeniti v parke. Križi se pošljejo v tovarne, kjer bodo pretaljeni in na ta način bo državni jeklarški trust dobil stotisoč ton železa. Samo grobovi zgodovinskih oseb in onih, ki so registrirani po sorodnikih, se imajo ohraniti.

Sovjetska dvojna ofenziva v Mandžuriji

Ruske čete prodirle čez mejo na obeh koncih kitajske železnice. Sovjetska vest opravičuje invazijo

London, 25. nov. — Kako poročajo iz Mukdena in Tokija, so ruske sovjetske čete invadirale Mandžurijo na obeh koncih kitajske železnice, vzhodno od Pogranice in vzhodno od Mandžurije. Na obeh straneh so sovjeti okupirali več mest in izvali silno paniko med prebivalstvom. Kitajci, ki se umikajo na obeh koncih, imajo velike izgube. Iz Harbina poročajo, da so štiri divizije sovjetskega vojskovanja — ruska divizija ima približno 15.000 mož — na mandžurskih tleh. Tam je središče okrožja Barge, kjer je velika ovčereja.

Vest iz Mukdena se glasi, da je sovjetska radiopostaja v Khabarovsku, Sibiriji; razglasila v nedeljo zvečer, da je bilo po veljivosti rdeče armade priljubljeno okupirati Mandžurijo in Dajinor na kitajski strani meje iz razloga, ker so se Kitajci pripravljali za okupacijo Čite in Vladivostoka v Sibiriji. Sovjetska radiopostaja je tudi naznanila pogoje za mir s Kitajsko: Prvič morajo Kitajci upoštevati status quo na kitajski vzhodni železnici z dne 11. julija t. l., predno so izgnali sovjetske železniške uradnike; drugič se mora kitajska armada umakniti od meje; tretjič morajo biti razoroženi vsi ruski belogardisti na kitajskih tleh; četrto morajo biti izpuščeni vsi sovjetski državljani, ki so zaprti na Kitajskem. Ti pogoji morajo biti izvršeni prej, predno se bodo sovjeti začeli pogajati.

Enoten nastop za uvedbo penzije Chicago. — Na sestanku, ki ga je sklical Victor Olander, tajnik Illinoiske državne federacije, je bil pretečeni teden storjen korak, da se pridobi vse organizacije za skupen nastop pri delu za sprejem starostne pokojnine. Predloga bo predložena zbornici takoj po otvoritvi. Lansko leto je federacija čakala a predlogo do zadnje polovice zbornice. Prihodnji nastop bo popolnejši pred zbornico, ki bo mogla pokazati svojo pravo barvo.

Izvajba medenastih možganov New York. — Moderna tehnična veda drvi naprej in se prav nič ne zmeni, kako daleč zadaj caplja človeštvo. Vidni geodetični oddelek, ki študira morake in v njih vremenskih sprememb, je iznašel stroj, ki ga imenuje "Great Brass Brains". Ta stroj je pravo moderno čudo: izračuna morske toke za dve leti naprej in opravlja delo za 75 matematikov.

Usmiljeni konstabler St. Louis, Mo. — Okrajni konstabler Hank Weeks je imel nalogo, da vrže na cesto dve stari ženski, ki ne moreta plačati stanarine za bomo kletno stanovanje tudi izvajal. Velik optimist je tisti, ki misli, da se bo to vršilo v večji meri kot se je v preteklosti, ali da pomeni ta obljuba nadomestitev starega z novim idealom ali motivom.

CLEMENCEAU PARADOKSNA OSEBNOST

Radikalec in reakcionar, demokrat in avtokrat, ateist in prijatelj duhovnikov, častihlepen in akromen, krvočen in ljubeznjiv....

Pariz, 25. nov. — George Clemenceau, "tiger" Francije, ki je pol stoletja direktno ali indirektno vplival na politično življenje Francoze in v glavnem skoval famozno versajsko pogodbo na koncu svetovne vojne, je bil danes pokopan v majem obkurnem gozdičku na visoki obali zapadne Francije, od koder je lep razgled na Atlantično morje.

Mož, ki je vodil Francijo med vojno z železno roko in diktiral pogoje miru Nemčiji in katerega so francoski sovjeti imenovali "očeta zmage", je bil pokopan tako skromno kakor kak naveden kmetič. Ni bilo procesije, ni bilo godbe in ne procesij, rož niso vozili za njim, nobenega pompa ni bilo, samo njegovi sorodniki so ga spremili do samotnega groba in ga tam položili v zemljo v pokonci stoječi rakvi poleg rakve njegovega očeta, ki tudi stoji pokonci.

Tak je bil želen ukaz pokojnega "tigra". Smrtno ukaljen in jezen pred osmimi leti, ko je kandidiral za predsednika francoske republike pa je bil poražen v parlamentu — je ostal ujaljen in jesen do zadnje ure, ko je diktiral svojemu sinu in vnuku: "Ne pozabite! Nobenih oficelnih in verskih ceremonij! Nobenih solz! Zenske, ki rade jokajo, ne smejo blizu! Vzemite moje truplo takoj po moji smrti in ga odpeljite v Vendee. Tam ga pokopajte stojiče pokonci zraven mojega očeta. Celotno moje življenje sem stal pokonci, nisem se uklonil nikomur in tako hočem stati tudi po smrti!"

To se je zgodilo. Kljub temu je francoska vlada odredila javno žalovanje s črnimi zastavami in salvo strelav ob uri pokopa.

Clemenceau je bil paradoks. Porojen iz stare revolucionarne rodbine v letu 1841 je bil v mladih letih revolucionar proti monarhiji, radi česar je bil večkrat zaprt. Leta 1866 je šel v Ameriko, kjer je ostal tri leta. Živel je v New Yorku kot učitelj francoske in tam se je oženil z Američanko Mary Plumer, od katere se je kasneje ločil. V Ameriki je bil vnet demokrat in pisal je ostre članke proti takratnemu cesarju Napoleonu II. Leta 1869 se je vrnil v Francijo in sodeloval pri ustanovitvi tretje republike po katastrofalni vojni z Nemčijo in padcu Napoleona. Od tega časa se je neprestano udeleževal v politiki in časnikarstvu. V politiki je bil radikalec in vedno v opoziciji. Pomagal je strnoglaviti osemnajt ministristev in radi tega je dobil pridevek "tiger", ker je trgal in žrl vlade. Prvič je bil predsednik vlade leta 1905. Takrat je vodil in izvedel boj za ločitev cerkve od države. Drugič in zadnjič je prišel na krmilo med vojno, ko si je pridobil priznanje kot največji sovražnik tigrski mir. Na mirovni konferenci v Parizu 1919 je bil Clemenceau vodilni duh; on je vrgetil kot Wilsonove točke. Wilsona ni mogel videti, pestil je Lloyd George in z Orlandom, premijerjem Italije, je pometal lista konferenčne sobe.

Tiger Clemenceau je imel bojele socialiste, katere je sovražil kakor je sovražil rusko revolucijo in vsako neodvisno delavsko gibanje. Leta 1906, ko je bil minister za notranja dela, je z vojaško silo stri štrajk rudarjev. Petindvajset let prej je pomagal striti pariško komuno.

Leta 1922, ko je francoski tiger drugič posestil Ameriko, je hladnokrvno opazoval masno klavne prišlecev v čikaških klavnicah. Tedaj je rekel: "Imam ime nek oseb, katere bi rad videl, da bi jih takole poklali!" Tak je bil tiger Clemenceau.

Sestnajst novih smrtnih obsodb v Rusiji

Moskva, 25. nov. — Sestnajst voditeljev tajne verske sekte z imenom "Križarji" v Voronežu je bilo v soboto obsodjenih na smrt in ustreljenih. Drugih 23 je bilo obsodjenih v zapor. Dimitrij Pakomenco, glavni vodja sekte, se je zagovarjal takole: "Mi ne priznavamo Lenina. On je hudil. Mi priznavamo samo carja Nikolaja. Res je, da je car mrtev, toda on se kmalu povrne iz nebes in prevzame vladno Rusije."

Sovjetski letalci zapuščajo Ameriko

"Prijatelji sovjetske Rusije" jim prirede poslovitveno slavnost

New York. — Semjon Sestakov in njegovi trije tovariši, ki so v letalu "Zemlja sovjetov" prvi potovali iz Moskve preko Pacifika in Alaske v New York, odpotujejo v sredo s parnikom domov. V torek zvečer jim organizacija "Prijatelji sovjetske Rusije" priredi poslovitveno slavnost v Town Hall klubu.

Starokopitalni voditelji isprejeda

Milwaukee, Wis. — Prejantji predsednik unije cigarskih delavcev George W. Perkins in sedanjji tajnik departmeta ADF za unike znakme je pred tukajšnjimi unionisti rekel, da bi tudi unije morale slediti velikim korporacijam glede združenja. "Mi imamo preveč uni in posameznih industrij. V svrhu večje efektivnosti bi se morale združiti kot to delajo večje korporacije; ravnotako je tudi dolžnost neorganiziranih delavcev, da pristopajo v unije, ker to je v njih lastno korist."

4500 razporek letos v Angliji

London, 25. nov. — Anglija tekmuje za rekord v ločitvah zakonov. Pravkar je bilo poročano, da število letošnjih razporek doseže 4500, ki je doslej najvišje na Angliškem. Dve tretjini ločitv izstoji žene. Razporek ne preneha naraščati. Odkar se morajo sodne razprave o ločitvah vršiti tajno in časopisi ne smejo poročati o ločitvah — je število tožb silno porastlo.

Katoliško sirotišče izgorelo

Troy, N. Y. — Tukajšnja katoliška sirotišnica, v kateri je bilo 180 otrok, je izgorela v soboto valed eksplozije parnega kotla.

Kakor je sovražil socialiste, je sovražil tudi klerikalce. Njegova zasluga je, da je Francija odpadla od cerkve. Kljub temu pa, da je dopolnje pobijal klerikalizem in vedno izpovedal svoje brezversstvo, je imel mnogo prijateljev med duhovni. Za bolniško strážajo je imel do zadnje ure katoliško nuno. Eden zadnjih posnetkov pred njegovo smrtjo je bil katoliški duhoven, ki pa ni prišel, da bi ga "spravil z Bogom," temveč da se poslovi od "tigra" kot svojega prijatelja.

Nekaj tednov pred smrtjo je arečno dokončal svojo avtobiografijo, v kateri piše tudi, da je verovanje v posmrtno življenje docela napačno. Smrt je opisal kot spanje brez sanj, ki ne sme človeka prav nič plašiti. Kdor se boji večnega spanja brez sanj, mu manjka ravnotežja v presojanju. Človek se ne boji spanja, ki pride vsak dan po delu, zakaj bi se bal večnega spanja, ki pride po končanem življenju? Leta 1922, ko je francoski tiger drugič posestil Ameriko, je hladnokrvno opazoval masno klavne prišlecev v čikaških klavnicah. Tedaj je rekel: "Imam ime nek oseb, katere bi rad videl, da bi jih takole poklali!" Tak je bil tiger Clemenceau.

Obljube velikih magnatov ne obetajo uspeha

Kralji železnic in drugih industrij ne morejo dati več dela, da ne bi pri tem znižali števila delavcev

Washington, D. C. — (F. P.) — Z ozirom na projekte, ki so jih obljubili železniški in drugi magnatje predsedniku Hooverju v svrhu, da "ohranijo prosperiteto v državi", je treba upoštevati nekatera jasna dejstva.

Predvsem si je potrebno zapomniti, da bo vsak projekt baziran na principih "novega" kapitalizma, namreč potom teh projektov bodo akusali doseči več "efficiency" v produkciji, kar pomeni znižanje števila delavcev. Zastopniki železniških družb so na primer povedali, da potrebujejo okrog ene milijarde dolarjev za popravila in novo opremo, namreč približno toliko kot znaša buđet za tekoče leto.

Kakšen pomen ima ta obljuba? Da železnice nudijo priliko do večjega zaslužka? Da bo upošlenih večje število delavcev? Da se v državi zopet vrne blaženost "prosperiteta"? Za ilustracijo naj služi rekord "stabilizacije" železniških družb.

Ta obljuba pomeni, ako kaj pomeni, da železnice družbe nadaljujejo z načrtom z ozirom na izboljšanje opreme, kar se v večji meri vrši zadnjih pet let. Predvsem se nanaša na nabavljanje novih, modernih in težkih lokomotiv, katerih je vedno več na progah. Zanimivo pri tem je to, da ta program pomeni še večje znižanje števila železničarjev, ker nova lokomotiva pomeni večje vlake, manj popravila in nižje število delavcev.

Od leta 1923 je izgubilo delo na železnicih okrog 350.000 delavcev. Nadaljevanje s tem programom pomeni, da bo tudi v bodoče izgubilo delo na manj kot 50.000 delavcev na leto na ameriških železnicih. In ker uvažajo "efficiency" sisteme tudi v tovarnah za gradnjo lokomotiv, radi tega se tudi število delavcev v teh tovarnah ne množi in upanja ni, da odpuščeni železničarji dobijo delo v tej industriji. V tej smeri gre razvoj naprej v vseh industrijah.

Pennsylvanija železniška družba misli elektrificirati progo med New Yorkom in Philadelphia, daljava 90 milj. To bo gotovilo v prihodnjem letu. Kadar bo ta projekt izgotovljen, bo na tej progi izgubilo delo večje število železničarjev, predvsem delavcev, ki so zaposleni s popraviljem lokomotiv. Električna lokomotiva je namreč veliko bolj "efficient" kot parna in potrebuje veliko manj popravila.

Vse obljube, ki so jih dali industrijski magnatje Hooverju, končno pomenijo, da korporacije ne bodo prenehale z gradbenimi načrti, ki so že izdelani ali v osnutku. V slučaju, da bi korporacije skušale te načrte položiti na polico za nedoločen čas v slučaju, ako bi ne prišlo do teh konferenc, je Hoover s tem korakom vseeno nekaj dosegel.

Dvomislno seveda je, da bi velike korporacije skušale sabotirati sedanjo situacijo in s tem povzročiti industrijsko depresijo. Prvič bi bilo to precej podobno samomoru in drugič je moralno dolžnost kapitalizma, da prepreči večjo gospodarsko katastrofo. Da se voditelji kapitalizma zavedajo te odgovornosti in da so iskreni pri tekočem prizadevanju z mašenjem lukenj sedanega ekonomskega sistema, o tem ne more biti nobenega dvoma.

Glede obljube, da ne znižajo plač, je stvar ta, da mogoče ne pride do kakega vala znižanja plač kot je bilo to na primer v preteklih industrijskih depresijah. Nikakega dvoma pa ni, da ne bodo podjetniki izkoristili sedanje situacije in dobili iz delavcev še večjo produkcijo kot so jo dobili v preteklosti.

Učitelji zahtevajo višjo plačo

Zahteva pomeni povečanje knosa v mestni blaginji

Chicago. — (F. P.) — Lokalna organizacija št. 2, v kateri so organizirani čikaški učitelji, zahteva od šolskega odbora povijanje plač. Pri tem jo podpira tudi Čikaška delavska federacija. Učiteljska unija zagovarja svojo zahtevo v posebnem pamfletu, v katerem navaja razloge za zvišanje plač.

Ta zahteva je prišla ob času, ko se mestna blaginja nahaja v velikih škripcih. Primanjkljaj za tekoče leto bo znašal okrog 17 milijonov dolarjev. Mestne oblasti si naravno mučijo možgane, na kak način dobiti sredstva v svrhu vzdrževanja mestnih institucij, od katerih je v najlepšem cvetju institucija grafa. V škripcih se nahaja tudi šolski odbor, ki je prišel na sugestijo, da bo v očitni situaciji mogoče potrebno zapreti šole za par mesecev.

Tajnica učiteljske unije Florence Hanson je pričela a kampanjo proti "loan sharkom" ali oduhu, ki nudijo posojila učiteljem proti visokim obrestim. Finančni oduhi imajo posebno piko na učitelje, ki so menda izboreni "suckeraki" materialni radi nizkih plač in želje po višjem življenjskem standardu.

Mestnarjenje za odborniško mesto

Washington. — Progressivna skupina senatorjev hoče osvojiti izpraznjeno mesto v senatnem odseku, ki je stalen senatni odsek velike važnosti. Na to mesto, ki ga bo izpraznil senator Edge iz New Jerseyja radi imenovanja ameriškim poslanikom v Parizu, akusajo progresivci posaditi senatorja La Folletta. To se jim bo posrečilo le ako pridobije demokrate, da glasujejo za La Folletta. Plača za to uslugu je v tem, da so progresivci pripravljani podpirati demokrate pri gotovih zahtevah v zvezi s carino.

Stavka voznikov

Newark, N. J. — Vozniki ekapresnih avtobusov so zastavkali pri osemih kompanijah. Zahtevajo osmurni delovnik in povijanje plač za \$3 na teden, ki sedaj znašajo \$45 za devet ur dnevnega dela. Podjetniki so obljubili \$49 dolarjev plače brez znižanja delovnih ur.

Turkinje dobile volilno pravico

Carigrad, 25. nov. — Turška narodna skupščina je dala ženam volilno pravico pri občinskih volitvah. Zenske smejo tudi kandidirati.

Delavcem bodo enostavno povedali: "Ker ne mislimo znižati plač, je potrebno, da se vsak izmed vas pošuri in zviša produkcijo. Kdor tega neče ali ne more storiti, za njega ne bo dela". Rezultat tega bo večje priganjastvo, ki je že sedaj nekaj nečuvnega v mnogih tovarnah in znižanje števila delavcev. To ni nobeno prerokovanje; temveč logika kapitalističnega sistema produkcije in distribucije.

Tudi se kapitalistom tega ne more šteti v zlo, ker je to pač vprašanje sistema, ki tudi iz kapitalistov dela slabe ljudi. Kako se bo držala izkopalja iz sedanje depresije, ki je veliko večja kot je razvidno na površju, je vprašanje, na katerega je nemogoče odgovoriti radi mnogih delikatnih okolištin. Kar je gotovo, je to, da držala stoji pred veliko brezposelnostjo, katere ni mogoče preprečiti ne Hooverju in ne kapitalistom.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPOBNE JEKNOVE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročniki: za Zdravne dravce (levo Chicago) in Kana- do \$6.00 na leto, \$1.50 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Cleveland \$7.50 na leto, \$2.75 na pol leta; za in- novativno \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglašev po dogovoru. — Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts will not be returned.

Naslov na vsa, kar ima stik s Homeni.

PROSVETA

2657-59 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v objavo, na primer (Oct. 31-39): poleg vsakega člana, ki ga objavimo, da vam je s tem časopisom postala naša. Posvetilo je pravilno, da se vam to ne smeta.

"Čudeži" za hlevom

Boston s sosednjimi mesti vred je že od nekdaj čudovit kraj. Pred dvesto leti so tam (v Salem) obešali "čarovnice", ki so se pajdšile s hudičem. Takrat je hudič hodil po naselbinah Massachusettsa pri belem dnevu in sklepal umazane kupčije z ženskami. Famosni duhni pastir Cotton Mather ga je videl vsak dan in enkrat ga je silil, ko je govoril v latinščini, grškem in hebrejskem jeziku, samo indijanskega ni znal. Sodniki so o teh družinskih s hudičem vodili slovesne procese, pisali dolge protokole in navdušeno obojevali ženske in moške na vesala.

(Ne smete misliti, da je to bilo samo v Massachusettsu; v isti dobi so sežigali "coprnice" na grmadi tudi na Slovenskem in v drugih dobrih krščanskih deželah.)

Well, danes ni več hudiča, da bi motil stare ženske. Nekdo ga je ubil. Bog mu da zdravje, dasi ni znano ime tega junaka. Hudič je danes temeljito mrtev kakor novozelandski dodo, ampak Boston je še vedno prvi tam, kjer je rep.

Pred nekaj tedni so se v mestecu Maldenu nedaleč od Bostona začeli dogajati "čudeži." Grob katoliškega duhovna Patrika J. Powerja, ki je 60 let počiva na pokopališču Sv. Križa, je naenkrat začel "ozdravljati" hromce, slepce in druge neozdravljive ljudi. Bolnik se je dotaknil kamna na grobu, pa je bil "zdrav." Ču- dovito! Pa so začele romati silne množice na omenjeno pokopališče. Prišlo je na desetisoče, celo stotisoče romarjev, če smemo verjeti časopisom. Policija je umaknila kamen z groba, toda romarji so se lotili groba samega in raz- nesli vso prst. Prišel je celo novi bostonski župan Curley in pobožno klečal na "čudežnem" grobu. Podnevu in ponoči so ljudje oblegali pokopališče. Na stotine se jih je prehladilo in bili so res bolni na pljučih ne samo v glavi — in odšli so domov brez čudeža.

Edini čudež, ki se je zgodil, je bil zadnji teden, ko je neki zdrav lisjak iz New Yorka kupil bergio in se vlekli tja, kakor je zagnal bergio od sebe vprico velike in strme množice, katere je potem — vsa srečna, da je videla "ču- dež" — napolnila lisjaku kapo z dolarji. K sreči ga je prišla policija in čudež je bil raz- krinkan.

Ubogi Boston! Uboga civilizirana dežela, ki si še na ta način dela reklamo! Ubogi ljudje, ki se še niso izvlekli iz srednjeveškega humberga in propagande! Uboge moralno šankrotirane oblasti, ki še dopuščajo take sleparije! In ubogo, trikrat ubogo žolto časopisje, ki poroča tak bunk čisto resno in brez komentarja, kakor da poroča resnico! Časopisje s tem dokumetira svojo zločinsko brezbržnost.

V angleški zbornici je prišla reforma. Po- slanci ne smejo več "pritiškati" za besedo, od- kar so ženske v parlamentu. Prej so se lahko "pritiškali," dokler so bili sami, toda gentle- man ne "pritiška" ženske v zbornici. Star običaj v angleški zbornici je namreč bil, da je poslanec vprašal ministra ali drugega poslanca: "May I press you for a question?" To je zdaj odpadlo. Zunaj zbornice je pa še vse po starem. Kapitalisti lahko pritiškajo delavce in delavce kolikor se jim zljubi.

V Moskvi upajo, da borzni polom v Ame- riki prinese revolucijo. Well, če malo pogleda- mo okoli sebe, vidimo na žalost, da je slabo pripravljeno za revolucijo, če res pride prihod- ni mesec ali morda v januarju. "Čisti revo- lucionarij" so namreč razcepjeni v tri frakci- je in največja revolucija je zdaj med njimi.

Hoover išče čudodelnega zdravnika za pro- speriteto. Ali mu ni še nihče povedal za tisti "čudodelni" grob v Massachusettsu? Čemu kli- če magnate na pomoč, ko pa se čudeži gode v deželi?

Ker smo še pri čudežih, je treba pripom- niti, da bi se moral stari čudodelnik Mojzes u- čiti od Schwaba. Mojzes je iztisnil vodo iz ka- mna, Schwab jo pa iztisne iz železa! Kdo je večji mojster?

Kitajci imajo dve vojni: svojo domačo in drugo z Rusi. V prvi zmagojuje Kitajci, v drugi pa — Kellogg. Srečni Kitajci, kdo jim ni nevoščljiv!

Glasovi iz naselbin

Društvene volitve in drugo

Auburn, Ill. — Običaj je, da društva naših podpornih orga- nizacij imajo v mesecu decem- bru seje, na katerih volijo urad- niki. Vsalet tega je umestno, da apeliramo na članstvo, da se u- deleži glavne seje, kajti na tej se začrtajo smerice za poslova- nje društva v prihodnjem letu. Dosti je pa še članov, ki se ne zanimajo ne za volitve in ne za druge važne stvari. "Da le pla- dam asement, pa me ne briga, kdo je uradnik pri društvu," govorijo taki nezavedni člani. Ako se pa na sejah napravi kak- šne zaključke, ki ne ugaajo tem članom, pa se takoj oglašijo s kritikami, namesto da bi sode- lovali pri vodstvu društva. To se posebno tiče našega društva št. 335 SNPJ.

Pri vsakem društvu sta važni mesti predsednika in tajnika. Predsednik in tajnik sta kot oče in mati pri veliki družini. Če znata voditi gospodarstvo in ra- zumejo svoje posle, je to le dru- štvu v korist. Dolžnost društve- nega predsednika je paziti, da so seje mirne. Tolmačiti mora pravila, miriti razburjene duho- ve in paziti, da se vsi društveni zaključki uveljavijo.

Veliko odgovornost napram društvu ima tajnik. Njegova naloga je, pojasnjevati pravila SNPJ, voditi mora natančno po- slovnanje, poročati važne sklepe v glasilo in kot zastopnik glasi- la mora pridobivati naročni- ke med člani in drugimi rojaki. Vraiti mora agitacijo za nove člane kajti napredek društva je v največji meri odvisen od taj- nikovega poslovanja in marli- vosti.

Važen je tudi urad zapisni- karja. Ta more biti nepristran- ski in mora beležiti vse društve- ne sklepe in pri tem se ne sme ozirati na prijateljstvo. Zapis- nik je rekord poslovanja med društvom in jedrno ter člani in mora biti točen, kajti zapisnik včasih igra veliko vlogo v spor- nih vprašanjih, ki lahko dove- do do tožbe. Zato mora biti po- poln in nepristranski. Dobri ur- adniki, katerim so pri srcu principi in bodočnost SNPJ, bo- do prav gotovo vestno oprav- ljali svoje dolžnosti in ne bodo radi malenkosti kritizirali glav- ne uradnike organizacije. Taki društveni uradniki so tudi u- pravičeni do primerne plače. Moje mnenje je, da tajnikovo delo je premalo plačano, ako prejema manj kot 8c mesečno od člana. Predsednik, zapisni- kar in blagajnik naj prejema- jo \$1 mesečno, kar tudi ni veliko. Nekateri člani so mnenja, da je že čast biti društveni uradnik zadoštna plača. To mnenje je napačno, kajti od same časti ne more živeti nihče.

Da me ne bo kdo napačno ra- zumel, moram omeniti, da jaz ne agitiram za noben urad. Mo- ja edina želja je, da se voli v društveni odbor brate in sestre, ki se udeležujejo sej in jim je tako znano društveno poslova- nje in pravila organizacije. Po- zabiti ne smemo na mladino. Učiti jo moramo, da se seznani a principi naše jednote. Dajmo ji priliko do društvenih uradov, ako vidimo, da se zanima za or- ganizacijo in ima veselje do vo- dstva društvenih zadev.

Na decembrski seji bo ne- dvomno večja udeležba članstva kot pa na drugih sejah; zato se mi zdi umestno, da bi se ustano- vila federacija društev SNPJ v okrajih Sangamon, Macoupin in Christian, v katerih se nahajajo naselbine Springfield, Auburn, Virden, Carlinville, Taylorville, Jerseyville, Gillespie in Kincaid. Združena društva v centralnem Illinoisu bi lahko obdržala skupne seje, na katere bi poslala svoje zastopnike, ki bi razprav- ljali o iniciativnih predlogih, glede volitev delegatov in agitir- ali za nove člane med slovan- skimi narodi. Lahko bi sklicali tudi javen shod vsaj enkrat v letu. Na konferencah bi raz- pravljali o političnem, strokov- nem in gospodarskem vpraša- nju. Kadar so državne volitve, bi se pomenili, katere kandidate bomo volili in o drugih važnih stvareh. Za vzgled naj nam bo silna organizacija, ki je bila ustanovljena v državi Kansas še pred dvajsetimi leti in je veli- ko pripomogla, da se naši ro-

jaki bolje spoznali med seboj. Na konferencah federacije bi se lahko mnogo storilo za razširja- nje kulture in izobrazbe med našimi ljudmi. Tajnike društev SNPJ v zgoraj omenjenih na- selbinah bi prosil, da prečitajo te vrstice na sejah v decembru in o teh vprašanjih razpravlja- jo. Prepričan sem, da ako se ustanovi federacija društev SN- PJ, da bomo napravili dober ko- rak naprej na kulturnem polju pod okriljem SNPJ.

Bratje in sestre, volite na de- cembrski seji v urade le take člane, ki so s svojim delom v preteklosti pokazali, da se zani- majo za rast naše organizacije in so jim pri srcu njeni principi in bodo skrbno izvrševali nalo- ge, katere jim boste poverili. Glejmo na to, da bodo zaklju- čki v korist društvu, posamez- nikom in jednoti.

John Homen.

"Navaden človek"

Canonsburg, Pa. — "Navaden človek" se imenuje šaloigra v treh dejanjih, katero je uprizo- ril klub "Soča" 16. novembra v dvorani društva "Postojnska jama" št. 138 SNPJ.

Zarko Damjanovič je pesnik, ki je pisal poleg ljubavnih tudi politične pesmi proti vladi. Ra- di tega prestopka je bil kazno- van. Da se izogne zapori, je po- begnil; zatilje dobil v hili Ar- sa Milčičeva. Damjanovič je bil znan z Milčičevim sinom Du- šanom, ki ga je svojim ljudem predstavil kot Vladimirja Mičiča iz Jagodine. Tukaj se začne vsa- kovrstne homatije. Vladimirjev oče Jovanč Mičič je dober in star prijatelj Arsove hiše. V Mi- lčičevi gostilni se nahaja pri- leten samaki penzionist, višji uradnik v pokolu Vičenti Petro- vič, ki rad toži, da ima polne no- ge revmatizma in da ga trga po- vsem životu. Osvoji ga manija, da bi se oženil; ta uradnik je tu- di prijatelj Mičiča iz Jagodine. Njegovega sina sta objemala in ga zaljubila. Pisala sta Mičiču, češ, tukaj je tvoj sin, pridri k nam. Ko Mičič dobi pismo, se čudi, kajti njegov sin je bil v ti- stem času doma. "Ali ni to mor- da kakšna sleparija?" se vpraša. Poda se na pot k Arsu in tu se prične njegov križev pot. Svojega sina dobi v družbi z Ar- sovim sinom, ki mu pojasni, kako in kaj. Povesta mu, da je Vladimir Damjanovič vzel ime njegovega sina samo začasno, da dobi priliko pobegniti preko meje. Mičič pojasni, da mu je veliko za načela, radi katerih se je nekoč šel spri s svojo ženo, to- da ne razume, zakaj bi radi na- čel igral očeta človeku, katere- mu ni oče in ne mara, da bi mu bil. Navihanca sta ga v vseeno pregovorila, da je potem lagal drugim s njima vred in to prav nerodno.

Arsa ima hčerko Zorko, ki je vsa zaljubljena v Damjanoviča radi njegovih pesmi, katere ve- dno čita in jih zna veliko na pa- met. Njeno zaljubljenost je Da- mjanovič kmalu spoznal, toda kako naj ji raztolmači, da je on Damjanovič, ko pa se mora skr- ihati v hili njenega očeta pod tu- jim imenom? Stvar je zanj ne- prijetna. Dogodi se, da je vplivni Vičenti Petrovič izprosil Zar- kotu na vročo željo njegove ma- tere pomiloščenje, ne da bi ga poznal, čeprav sta živila skupaj pod eno streho. Ta upokojeni uradnik je bil zaljubljen in zaro- čen z Zarkovo materjo, ki je bi- la že dvajset let vdova, ne da bi Zarko kaj vedel o tem. V spo- lni zmešnjavi in zapletenosti mora trgovca Mičič igrati očeta in moža, kar ga spravlja v silne zagate in neprilike z njegovo pravo ženo, dokler se vse ne po- jasnji. Konec je prav srečen in rezultat sta dve poroki.

Igra je bila za smeh in kratak čas. Uprizoritev te igre je bila dobra, kakor tudi scenerija in razsvetljava, zakar gre hvala Anton Rupniku. Igralci so bili maskirani prvostano, zakar gre hvala mrs. I. Severovičevi iz Meadow Landsa. V izvajanju i- gre so vzbujali največ pozornosti Vičenti Petrovič (Jakob Koe- pančič), Jovanč Mičič (Joseph Zu- pančič), Zorko Damjanovič (John Koklich), Arsa Milčičev (Anton Mavrič), Arsovega sina je igral Frank Samsa. Vsi ti so dobro zadeli tipe karakterjev.

Vlogo Milčičeve hčerke je igrala Josephine Pleskovič. Zaljubljena je bila v Damjanovičeve pesmi, o katerem misli, da je navaden človek. Vse to je pripovedovala pravemu Damjanoviču, ki ga o- sebnost ni poznala. Arsova žena (Matilda Progar) je dobro pogo- dila vloge. Se pozna, da je bila vzgojena za oder. Mičičevo ženo je igrala Monika Troha. Njen nastop in kretnje so prav zado- voljile občinstvo. Zofijo Damja- novič, mater Zorka Damjana- viča, je prav dobro pogodila Ma- rya Minkar. Nikola, sluga Milčičev, je bil Frank Pleskovič. Bil je veren in poslušan sluga in je vedel vse, kar se godi v hili njegovega gospodarja. Bil je dobro maskiran in njegov na- stop je bil zadovoljiv.

Režijo je vodil John Koklich. Razen malih hib j bila igra do- bro uprizorjena. Seveda, nek- teri so pripravili tudi malo po- kritizirati, a to ni nič hudega, ker morajo tudi oni imeti svoje veselje.

Azor.

Zmaga naših kandidatov

Morgan, Pa. — Sicer je to po- ročilo o volitvah pozno, a mi- alim, da je vseeno boljše pozno, kot pa nikdar. Da ne bodo roj- ki mislili, da smo Sygancanje že čisto zaspali, ker se v javnosti tako malo sliši od nas, bom spre- govoril nekaj besed o volitvah. Sicer nisem posebno sposoben sukatati pero, kakor ni večina Slovencev, ki se moramo preživ- ljati le s težkim fizičnim delom.

Pri volitvah 5. novembra smo ali na delo in izvolili pet napre- dni Slovencev v javne okrajne u- rade. Te volitve so bile dokaz- kaj vse se lahko doseže, če se združimo in delamo složno. Smo še clevelandске rojake "bitali," čeprav je naša naselbina majh- na in pride komaj vpostev z o- zirirom na veliko število Sloven- cev v Clevelandu. Mi smo se za- vedali in šli volit, ne pa ostali doma, kot je Podgoričan poročal, da so v Clevelandu storili, menda ne val, vendar pa večina. Po- sebna zasluga gre našim žen- skam, katere so se skoraj 100% udeležile volitev. Vsa čast njim! Zmagali smo združeni z repu- blikanci, ker sami smo bili še v manjšini. Tudi tukaj velja pre- govor "Sloga jači, nesloga tlači." Izvolili smo sledeče sloven- ske kandidate: Julius Lesjak, občinski komisar; Jacob Derm- to, šolski direktor; John Kvar- tich, volilni inspektor; John Ple- terjak, cenilec; Vincenc Tau- cher, računski pregledovalec.

Bratje in sestre, pri zadnjih volitvah ste pokazali svojo za- vednost in ste se zavzeli za svoje kandidate, kar je popolnoma pravilno. Vseke volitve so za nas pomembne, kajti naš glas šteje ravno toliko kakor glas naših nasprotnikov, če je pravilno od- dan.

Našim kandidatom, oz. izvo- ljencem, čestitam na zmagi in jim želim veliko uspeha v uradih, katere so izvajali. Rojaki, le tako dalje, pošljimo svoje zmō- ne ljudi v javne urade, kjerkoli se nam nudi prilika. Res je tež- ko, a vse se premaga; treba je le vztrajnosti pri delu. Dosegli bomo še marsikaj, če bomo ak- tivni. To je bilo dokazano 5. no- vembra.

Glede dela se pa ne moremo nič pohvaliti; je pač tako kot po drugih premogarskih naselbinah po zgubljeni stavki. Rovi obra- tujejo še precej dobro, plača je pa večinoma odvisna od prostora in bossov, kateri pa pri nas niso tako dobri, kot se je neki dopla- nik izrazil o njih v Prosveti 15. nov. Pa kaj hočemo, tiho mora- mo biti in upati na boljše čase, kateri bodo prišli, če bomo vztrajni. Človek obrača in tudi obrne če je zaveden in odločen.

J. D.

Zabava ojskeja 351 HBZ

Detroit, Mich. — Društvo "Zvezda", ojskeja 351 HBZ pri- redjuje veliko zabavo na Thanksgiving day, 28. nov. večer sa pozorišnim komadom "Za obraz", igra u tri čina, kajto se dogaja s muslimanskim in kršča- skim žiteljstvom u otomanska vremenata bosnanskog, šeherskog i seljačkog života. Ovak pozorišni komad je jedna od najboljih igra. Jugoslovanski narod Detroita i okolice se pozivlja, da istoj za- bavi sudjeluje u što većem bro- ju. Program počima u večer u Hrvatskom domu.

VELIKA ARMADA DELAV- CEV JE NA CESTAH

(Nadaljevanje s 4. str.)

stroj v Chicago producira 40,000 opek na uro. V industriji za izdelovanje papirnatih škatel in zabojev se je v državi New York znižalo število delavcev od leta 1914 do 1925 za 32 odstot- kov, v istem času pa je produk- cija na delavca narasla za 121 procentov.

Pri postavljanju delavcev na cesto so najbolj prizadeti sta- rejši in srednjestari delavci. "V Highland Park tovarni Fordove družbe", piše dr. Laidler, "je tri četrtine delavcev, ki so stari manj kot 40 let. Človeku nad 40 let starosti je nemogoče v tej tovarni dobiti dela, medtem ko delavci, ki dosežejo to starost, stojte vedno v nevarnosti, da iz- gube delo" — pri Fordu ali pa kje drugje.

"V gotovih jeklarških tovar- nah je nedavna investicija do- gnala, da znaša povprečna sta- rost delavcev manj kot 30 let. Vprašanje ponovnega zaposleva- nja srednjestarih delavcev po- staja vedno bolj resno. Najbolj so prizadeti neizučeni ali napol izučeni delavci pri masni pro- dukciji."

Priganjaški sistem je posebno razvit v avtni industriji, kjer iz- delavca dobijo maksimalno ko- likšno energije in naravno tudi produkcije. Zaključno besedo o tem naj ima neki avtni delavec, ki dela pri Dodge kompaniji. "Priganjaštvo je tako silno, da po izterpanju ne poželje delav- ca v bolnišnico, marveč na indu- strijsko smetišče, kjer lahko strada."

Senator Warren umri

Washington, D. C. — Sena- tor Francis E. Warren, republi- kanec iz Wyominga, je v nedeljo umrl v starosti 85 let. Bil je se- nator 37 let.

PRIMORSKE VESTI

2. novembra.

Boršt v Bregu. Boršt v Bre- gu je dobil letos novega laškega učitelja, ki mu, žal, domačini ne vedo še pravega imena. Ta pred- stavitelj laške kulture zmerja šolske otroke in njih starše z "umazanimi svinjami" in drugi- mi podobnimi prispevki. Radi tega so se domačini obrnili celo do krajevnega karabinerskega brigadirja, toda seveda zaman. Najlepše pa se je dogodilo pre- tekli teden. V noči od četrta na petek je baje zmanjkalo temu dličnemu učitelju nekaj šolskih knjig in nekaj denarja, ki ga je baje hranil v šolski sobi. Denar so nabrali šolski otroci za učne knjige in bi knjige morale biti namenjene otrokom. Nihče ni verjel, da bi kdo kradel šolske knjige. Še manj pa da bi učitelj pustil denar v miznici. Saj ga poznamo. Učitelj sploh ni kupil knjig za denar, ki ga je prejel od šolske dece, ampak ga je lepo porabil v svoje zasebne svrhe. To pa seveda ni oviralo karabi- nerjev, da bi ne nekaj ur pridre- žali v zaporu nekega domačega fanta in ga tam hudo pretepli. Izpustijo ga ko seveda morali, ker je fant nedolžen. Učitelj, su- rovina in tat, pa se še nadalje spreha po vasi. Taka je seda- nja šola.

Smrtina kosa. V Vipavi je u- mrl posestnik Jože Duma, v Lo- kovcu so pokopali bivšega župa- na Andreja Lokarja, v Škrbinu je nenadoma umrla žena Angela Cotarjeva, stara 23 let.

LISTNICA UREDNISTVA

M. T. Murray, Utah: Dotični spis je bil ponatnjen iz neke zdravstvene revije. Dali je opi- sana metoda zdravljenja pravil- na, ne moremo vedeti, ker se pra- vilnost iste dožene le z ekperi- mentiranjem.

Dan prije zabave održaje se javna skupština u prilog kampe- nje ojskeja sa temom "Dali je potrebnom organiziranje naše- mu radnom narodu u HBZ," o kojoj će govoriti S. Zinić iz Chi- caga. Pozivlje se članove i ne- članove, da posjete ovu skupštinu, da čuju od kakove je koristi HBZ našem narodu kao i ostale zajednice u Americi. Nezabora- vimo doći u srijedu, 27. nov. na skupštinu u Hrv. dom, 1329 E. Kirby Ave.

J. Rimac, prevodnja.

Einstein in njegova vera

Veliki učenjak ne veruje v posmrtno življenje

Einstein: Mogoče, toda človek ne more ve- dodati niti trohice k svojim izkušnjam. To je pravi, da ne more pristi niti odšteti ničesar več od totalne vsote svojih izkušenj.

Viereck: Mislite, da je individualno življe- nje brez pomena? Ali se moremo dvigniti na višjo stopnjo eksistence?

Einstein: To, kar stori posameznik — bre- ozira na to, kako važnega se smatra — ne po- meni več kot toliko kolikor en sam antonoz prida korajski gori na dnu oceana. Eksisten- ca človeka je težko več kakor ena sekunda življenju zemlje.

Viereck: Nadčlovek je torej nemogoč dvatisoč letih.

Einstein: Dvatisoč let je premalo časa za razvoj nadčloveka. Človek mora upoštevati svoj mehanizem, ki ga dobi ob rojstvu. Pre- meje svojega mehanizma ne more nihče iti, la- ko pa veliko profitira v svojih mejah.

Viereck: Verujete v Boga — v Boga Spinoze?

Einstein: To vaše vprašanje se vseska- opira na mojo brzojavko, s katero sem odgov- ril prijatelju v Ameriki, ko me je informir- da me je napadel neki kardinal kot ateist. Moj odgovor ni bil namenjen za objavo. Nih- kot Amerikanec bo telegrafiral vprašanje: "Ve- ruješ v Boga?" Moj odgovor na to vprašanje je težak. Ne morem enostavno reči: da ali ne. Ateist nisem. Ne vem, če se lahko smatra- panteista. Problem je prevelik za naš omeje- razum.

Viereck: Mož, ki eksploriira zakriviljen če- prostor in vtakne atomsko energijo v eno sma- ekvacijo, se ne sme bati niti tega problema.

Einstein: Morda vam lahko odgovorim parabelo. Človeški um, pa bo še tako izve- ban in ženjalen, ne more pojmiti vesolja. Po- dobni smo malemu otroku, ki stopi v veliki knjižnico, v kateri so od tal do stropa skladi- nce knjig v mnogih jezikih. Otrok se zaveda, da je nekdo spisal te knjige, ne ve pa, kdo i- kako; jezika, v katerem so spisane, tudi ne ra- zume. Otrok opazi, da so knjige zložene po- kem načrtu, vidi neki tajni red. To je po- jem mnenju stališče človeka, tudi največje- ga in najbolj kulturnega, napram Bogu.

Viereck: Mar ni nihče, tudi največji um, zmožen razumeti te tajnosti?

Einstein: Mi vidimo, da je vsimirje lep- aranžirano in uboga gotove zakone, toda na- so ti zakoni v gosti megli. Naši omejeni um- vi ne morejo zapopasti tajne sile, ki objem- konstelacije (ozvezdja).

Viereck: Spinoza, ki ga vi spoštujete, priznava vsimirsko inteligenco.

Einstein: Spinozon (pantelzem (vse- štyo narava je bog) me fascinira, ampak jaz o- klanjam prisilni jopje tega ali onega filozofa.

Viereck: S čim je Spinoza največje koristi modernemu mišljenju?

Einstein: Spinoza je največji med mode- nimi filozofi, ker je prvi filozof, ki smat- telo in dušo kot enoto, ne pa dveh ločenih stv- ri.

Viereck: Ali niso tega prej verjeli v I- diji?

Einstein: Mnogi filozofi res posnema- Hindute, toda Spinoza je zajel svojo idejo lastnih možganov. Indijski filozofi prezira- telo, zato si ne morejo misliti duše in tele- v enem.

Viereck: Azija je mati vseh religij, ne?

Einstein: Zdi se, da je velik studene- ali. Silal sem, da so tudi komunizem pre- kušali v Aziji pred tisočletji.

Viereck: Ali mislite, da komunizem ob- me zapadni svet?

Einstein: Ne bilo bi nič čudnega.

Viereck: Kako bi se vi počutili v komu- stični družbi?

Einstein: Mislim, da relativno dobro.

Viereck: Se strinjate z Leninom, da svoboda buržujaki predosedek?

Einstein: Morda je imei Lenin prav. Pop- ma svoboda je nemogoča v civilizaciji. A- nočem, da mi drugi ljudje stopajo na pr- moram se tudi jaz pokoriti naredbam, z- bom motil drugih. Čim več je prebivalcev deželi tem večje mora biti žrtvovanje oseb- svobode posameznikov. To žrtvovanje je ce- ki jo plačujemo za dobrobit civilizacije.

(KONEC.)

Ameriško življenje

42.

Dobro načrt izjavljen

Tom Veldman, zemljišni trgovec, je sam v pisarni, ko je vstopil neznanec in pokazal revolver, rekoč, naj odpre blagaj- in mu izroči vse novce. Veldman je kajpi ubogal in s težkim srcem je nameril korak p- ti jekleni omari v koto pisarne. Tedaj se pro vrata in v pisarno stopi odjemalec. B- diti hitro skrije revolver v žep in ukaže tr- cu, naj postreže priilecu. V tistem hipu imel trgovec v glavi zelo dober načrt.

"Helo Martin!" je vzkliknil veselo do- cu, dasi ga je zdaj prvič videl, "že vem po- si prišel, toda žal mi je, ker ti danes ne mor- postreči. Uverjen pa sem, da ti postreže pri- prijatelj Charlie. Kar k njemu pojdi. Tu napišem njegov naslov."

Trgovec napiše nekaj listek in ga pom- tuje. Ta pa — ki je ves čas debelo gl- Veldmana — čita na listku sledeče: "Jdite- tro ven in pokličite policijo! Ta človek- meni je ropar..."

Tu je pogleda še bolj debelo oba in na- odkuri skozi vrata — in trgovec še danes man čaka s policijo vred. Moral je dati parju vsoto \$650.

Vesti iz Jugoslavije

O ZDRUŽENIH DRŽAVAH EVROPE

Belgijski socialist Louis de Brouckere prepotoval Belgijo in Jugoslavijo. — Predava- nje v Beogradu

(Isivno.)

Beograd, novembra 1929. Belgijski narodni poslanec in prvak socialistične stran- je član eksekutive II. inter- nacionalne, de Brouckere, se je dne udeležil kongresa bolgar- skih socialistov ter je to prilo- ko proučil vprašanje o bližnji- mu socializmu do bolgarske- ga boljševizma. Po- slednji je povsem privatno ter je svoj pot pregledal tudi na južni Srbiji — Makedonije- ni. Predsednik s. dr. Živka Topalo- vić, centralnega tajnika delav- skih zbornic v Jugoslaviji. Vče- r je de Brouckere v domu De- lavske zbornice v Beogradu pre- dal o vprašanju Zdrženih dr- žav Evrope, o zamisli, ki jo je predložil francoski politik Briand. De Brouckere je izjavil v glav- nih točkah sledeče miali:

Nekoliko dni že sem v vaši dr- žavi, ki jo želim v tem kratkem- mu spoznati, v kolikor je pač- mogoče. V Jugoslaviji kakor tu- di v vseh državah, ki sem jih- prepotoval, sem opazil delavsko- gibanje, ki sliči na veliko delav- sko gibanje, ki je objelo tudi- naš zapad. Vidim, da so tudi va- ša delavci zedinjeni v strokovne- organizacije, da stremijo za in- terjem, kakor borci našega- gibanja, pa vas zato imenujem- drugo.

Potujem kot turist. Hotel sem- biti, občutiti in razumeti. A- ni vedno lahko za tužce. Ko- sem prvič stopil v dom Delavske- zbornice, so me zaprosili, naj- predavam. Pristal sem. Pri- jem sem v vašo državo, da bi po- gledal, a glejte, zdaj vam bom- povedal.

Govoril vam bom o problemu,- delno važnem za nas, o vpra- šanju reorganizacije Evrope, ka- kva je nedavno pred Društvo- narodov postavil veliki franco- ski politik Aristide Briand. Go- voril vam bom o ideji Zdrženih- držav Evrope.

Vi in mi kakor tudi vse države- Evrope in vsega sveta — vsi smo- bili iz dolge in težke periode- me. Zadnjih deset let govorijo- o vojni konkretno, z razu- manjem tega strašnega gorja,- ga mrzimo. Vsi mi smo videli- malo, vi ga sovražite kakor ga- sovražim jaz. Malo pred 1914 je- bil angleški delavski politik- pisal knjigo "Velika fluzija."- Fluzija, to je vojna. Tu- da se bo z vojni razčistilo- naše probleme in da se bo po- nj prišlo do mira. Pisec je za- vel: Vojna ničesar ne rešuje,- ona pripravlja nove vojne;- osvovalec in premaganec se- razdelata v istem položaju. Zato- mora človeštvo čuvati vojne.

Primo v stoletju racionalizaci- je, v stoletju industrije, računa,- razvoja. Politiki so prišli na- svet, da bi temeljito racionalizaci- ali mednarodne odnose, in- nimno in zaupno. Zakaj videli- smo, tudi po vsem morju prelite- ri tečejo dogodki normalno,- medli se razvijajo naravno. Do- govori o arbitraži, konsiliaciji,- razrešitvi in razorožitvi — vse- so poizkusi racionalizacije- mednarodnih odnosov.

Ne gre za to, ustvariti mir, ki- počival na konici meča, mar- za mir v znaku bratstva in- solidarnosti. Če hočete spošto- vati vse ljudi, je treba najprej- razrešiti svojega bližnjega. A so- solidarnost je treba ustvarjati po- stopoma, po državah. To so po- izkusi Pan-Evrope in vseh kom- unističnih držav Briandove:

1. O Zdrženih državah Ev- rope.

2. O Zdrženih državah Ev- rope.

3. O Zdrženih državah Ev- rope.

4. O Zdrženih državah Ev- rope.

5. O Zdrženih državah Ev- rope.

6. O Zdrženih državah Ev- rope.

7. O Zdrženih državah Ev- rope.

8. O Zdrženih državah Ev- rope.

lem zahoda brez ozira na Italijo, Španijo in skandinavske države, ki imajo svoje preglavice, ob- stoji prav za prav v problemu Rene (reka Rhin, Porenje). Zakaj Ren je bil stoletja voja- ška meja, krvava meja. Galiciji so ob njem prelivali svojo kri, pojem je postal krvava meja rimskega carstva, a v najnovje- šem času je postal Ren meja dveh civilizacij. Ob Renu se bje- borbora za hegemonijo v Evropi: Francozi in Nemci se bore za pr- venstvo. Kdorkoli hoče prven- stvo Evrope, mora iskati opore ob Renu, tam, kjer bje srce za- hoda. Tu se spopadajo že sto- letja tisočletne mržnje narodov.

Danes je za mir na Renu pod- pisan Locarno. Da ni več krvi- ne klanja. Priznam, da jaz sam- silo malo verujem pisanim dogo- vorom, a Ren je stvarni center- velikega industrijskega okraja; ki- ne pozna državnih meja. Včas- so bili to razni industrijski ba- zeni, zdaj so eno. Politično pri- pada Reni tako Franciji kot- Nemčiji in Holandski in Belgiji- in Luxemburški, njegov indu- strijski bazen veže pet držav. Razvoj tehnike je obsodil te sa- mostojne industrijske bazene, da- poginejo. Nekoč so se borili- med seboj, zdaj lahko le skup- no živijo. Če se Nemčija izolira,- propade njen premo, če se- Francija izolira, propadejo nje- ne rude. To velja tudi za ostale- tri države.

Posledica: po vojnah in kr- vavih borbah so se narodni na- bazenu Rena industrijske spora- zumeli, kartelizirali so se in zve- zali z ugovori, pogodbami. To ni- so več nacionalni sporazumi in- pogodbice in karteli, to so danes- mednarodni karteli in medna- rodne pogodbe. Dvočrtašnji so- vrazniki so sklenili zvezo na Re- nu.

Če hoče teh pet držav živeti, morajo ustanoviti skupno indu- strijo, ki bo največje predhodnica Zdrženih držav Evrope. A go- spodarsko sodelovanje Evrope je- nemogoče brez političnega spo- razuma. Gibanje delavstva zedi- njuje narode v ideji enakosti. Ni- zadosti samo mir. Ni zadosti- enaka zakonodaja, potrebna je- tudi skupna politika, carinska,- finančna, bremena morajo biti- enaka, potrebno je tudi enako- mišljenje v morebitnih Zdrže- nih državah Evrope. A potrebna- je tudi skupna politika v voja- škem pogledu, a prav tako tudi- varnost. Da nekateri ne bodo- odvisni od vojaške sile drugih, ker bi se potemtakem ne moglo- govoriti med državami odkrito- in iskreno. Potrebna je tudi du- hovna in moralna zajednica.

Vojna je povzročila zblizanje- narodov. Potrebno je zdaj usta- viti mednarodno demokracijo. Vsaka država mora pristopiti- mednarodni zajednici, svobodna,- zavedna kakor državljani pristop- pa v svojo narodnost. Mednarod- na demokracija mora biti v po- polnem soglasju z nacionalnimi- demokracijami. Zakaj nikar ne- mislite, da bi v Evropi pod Ho- henloherne in Habsburgovci la- hko prišlo do Zveze narodov.

Ali se bodo kaj kmalu usta- rile želje Brianda in ali se bo- prihodnje leto sestala konferen- ca za ustvaritev Zdrženih dr- žav Evrope? Jaz ne verujem. Preteklo bo še mnogo dolgih let, preden bi Evropa imela organi- zacijo, podobno Zdrženim dr- žavam Amerike.

A treba je stremeti za tem. Velika cesta k ustvaritvi tega so- trgovske in carinske pogodbe- med posameznimi državami. La- hko pa pričakujemo ustvaritev- močnejšega in bolj generalnega- Locarna. Mogoče bomo dobili kot- rezultat tega mednarodno sodi- šče za vse spore. Zakaj brez dvo- ma je, da zapad Evrope ustvarja- danes predhodno situacijo za fe- deracijo. A treba je potrpeti.

Potreba politične solidarnosti- se manifestira tako na vzhodu- kakor tudi na zapadu. To mi je- jasno, v tem sem prepričan. Za- dosti je premisliti natančno, da- trpi vzhod od vojne kakor jo je- grenko občutil tudi zapad. Bil- sem te dni v južni Srbiji in vi- del kraje, kjer je vojna uničila- polja in gozdove ter razvalila- celo zemljo. Še malo — pa bi se- vasa ta pokrajina spremenila v- puščavo. Tudi drugi razlogi tir-

jajo od vzhoda solidarnosti. Nas- na zapadu silijo industrijski raz- logi, vas od vzhoda poljedelski. Vam je potrebna poljedelska so- lidarnost. Dejali so mi, da dan- danes padajo cene poljedelskim- produktom in da kmečki kraji- hirajo, dočim se industrijski dvi- gajo. Razumljivo. Nič slabšega- kot izoliran kmet in nič močnej- šega od zedinjenega kmeta. In- to ne zedinjen v konkurenci in- za konkurencio, marveč zedinjen- v nujni solidarnosti.

Vi se morate gospodarsko zedi- niti, osposobiti se za izvoz. In- če mi dovolite, naj dodam še en- nasvet: vi se morate tudi finanč- no zediniti, da bi lahko oživeli- bajna bogastva, ki počivajo v- zemlji Balkana. A zato vam je- treba mnogo, mnogo denarja. Vi- boste dobili ta denar od zapada, od nas. Naši bankirji vam ga bo- do dali. Res, drago vam ga bo- do zaračunali, če se pojavite kot- konkurenti med seboj. Vi dobite- denar lahko danes, če pristanete, če sklonite, pripognete glave in- sprejmete jarem, da postanete- vazali zapada. To se vam bo tudi- brezpogojno pripetilo, če se ne- pojavite pred zapadom složni, skupni, ves Balkan, kot ena sa- ma enota."

Poslušalci so sprejeli izjava- nja de Brouckera z navdušenjem- ter pokazali, da so razumeli delo- socialistov za solidarnost v teh- težkih časih.

(—d.)

25 let opernega dela tenorista Kovača

Ljubljana, 9. nov. 1929.

Drevi se bo vrnila v opernem- gledališču proslava 25-letnice de- la tenorista Kovača na deskah- ljubljanske opere.

Leopold Kovač, rojen 1887 na- Poljanah v Ljubljani, je bil spo- četka namenjen knjigovodski o- brti. A kot dober pevec in mu- zikalen, je pahal Glasbeno ma- tico, kjer se je učil na goili. Že- kot vajenec je nastopal v zboru- rokodelskih pomočnikov, pel je- na več koncertih, a ko ga je ne- koč slišal naš glasbeni pedagog- Hubad, je postal pozoren nanj- ter ga pripravil, da je začel stu- dirati petje. Zbor Glasbene ma- tice ga je kmalu štel za svojega- najboljšega člana-pevca, začel je- nastopati tudi v opernem zboru, dokler ni v letu 1905. nastopil kot- solist. Od tedaj deluje na ljub- ljanski operi stalno do danes. V- teh dolgih letih si je pridobil vel- lik repertoar, rastle so izkušnje, a slabil je njegov glas. Ostal pa- je do zadnjega vesten in delaven- član naše opere. Prav radi teh- izrednih 25 let opernega dela mu- priredi Udruženje igralcev pro- slavo. Zvečer nastopi v Smeta- novi operi "Prodana nevesta", po predstavi pa bo komerz v ho- telu "Slon".

Kovač je tudi nastopal na več- dobrodelnih koncertih. Zato so se- ga spomnili tudi razni ljudje iz- teh dobrodelnih društev ter so- mu nabrali baje že čedno vsoti- co, ki mu jo podarijo za jubilej.

Ogenj v Polzei

Ljubljana, 10. nov. 1929.

Iz Polzele poročajo o požaru, ki je uničil gospodarsko poslop- je posestnika Tomaža Koka na- Zgornjem Podvinu. V četrtek- zvečer se je pojavil na marofu o- genj. Preden so ljudje opazili o- genj, je bilo že vse poslopje v- plamenih. Z največjim naporom- so rešili živino in gospodarsko o- rodje, ki je bilo spravljeno v- prtiližju. Kar pa je bilo shranje- no v podstrešju, je vse postalo- žrtev plamenov. Zgorelo je vse, ves letošnji pridelek, žito, mlati- nica, slamoreznica — tako da- tri posestnik veliko škodo, ki je- le deloma krita z zavarovalnico. Sicer so bili gasilci takoj na me- stu, a pomagati niso mogli kaj- veliko. Na eni strani je pomanj- kanje vode, z druge strani pa je- bilo gašenje otežkočeno, ker sto- ji marof na vrhu griča in je bilo- treba vodne cevi napeljati navz- gor. Zaradi hudega pritiska je- mnogo cevi popokalo, kar je ga- šenje še bolj otežkočilo.

Tretji slučaj. — Še nekoga so- pripeljali v kandijsko bolnico. O- semletnega učenca Vladislava O- klešna iz Lok pri Prečni. Našel je- na cesti dinamitno patrono in- se igral z njo. Zabil je v patro- no žebelj. Močna eksplozija ga je- vrgla na tla in mu odrgala na- levi roki tri prste, na desni pa- dva težko poškodovala. Tudi na- levi nogi je bil poškodovan.

Ali nam škodujeta vino in sadjevec?

Človeško zdravje je bogastvo, kar žalibog marsikaterikrat pre- pozno spoznamo, pogostoma le- komaj takrat, ko ležimo že na- bolniški postelji. Vtis pa sem- zadobil, da se je v povojnem ča- su marsikaj glede zdravstva po- slabšalo, kar je preje bilo dru- gače. Zato hočem v naslednjem- podatki nekaj praktičnih izgle- dov.

Pred vojno sem deset let de- loval na higijenskem zavodu- graške univerze in mi je prišel- le enkrat en air pod roko, ki je- bil neúžitno zdravju škodljiv, ker je vseboval baker v zdravju- škodljivi obliki. Da bi bil dobil- kedaj zdravju škodljivo vina, ali- sadjevec v preiskovanje, ne pom- nim.

Pri nas so pa sedaj zelo pogo- stoma take zdravju škodljive pi- jače v prometu. Poglavitni vzrok- zato je vojna, ker so v vojnem- času nadomestili vse, kar se je- nadomestiti dalo s cinkovo plo- čovino, ko ni bilo dobiti več po- cinjene železne pločevine. V po- vojni dobi pa naletimo že povso- di na cinkove vrče, v katerih se- shranjuje in celo raspolijla mle- ko v mesta. In take cinkaste po- sode najdemo sedaj zelo pogo- stoma v kletah. Čeravno vamo, da je cink strupena kovina in čer-avno je vporaba cinka pri shra- njevanju živila zabranjena, se- nihče ne oira na to prepoved, ker nikogar ni, da bi posamezni- ka na to opozoril. Saj niti ne ra- likujejo ljudje več čina od cin- ka! Evo nekaj vzgledov in njih- posledice.

1. Neki sidar je delal na vele- posestvu. Ko je odhajal je dobil- bariglico v darilo s domačim pe- jotom. Vsi, ki so pili iz te barig- lice so sboleli in sicer sidar, žana, otroci in še sidarjev prija- telj. Bruhali in sboleli so, ker je- bil cink v zdravjuškodljivi obli- ki v petijotu. Kako je prišel pa- cink v petijot? Najbrž so nato- čili etijot v cinkov vrč in so pu- tilili v njem pijačo delj časa. Ker je petijot nagibal k cinkanju- so kislina iz petijota nagrizale- cinkov vrč in se je nekaj nagri- zenega cinka raztopilo v petijo- tu. Kako posledice je imelo to- za veposestnika? Bil je po sako- nu o živem kaznovan in je še mo- ral plačati sidarju odškodnino, ker je bil sidar prikrajan s- tem, ker ni mogel iti cel teden- na delo in ker je poklical zdrav- nika.

2. Posestnik je letos najel ko- see in jim je ponudil sadjevec. Po zavijanju sadjevca so vsi- bruhanli in se zakleli, da rajši pi- jo vodo. Tudi ta sadjevec je vse- boval cink v zdravjuškodljivi o- bliki. Vsakdo si lahko predstav- lja, kako lahko bo dobil ta po- sestnik v bodoče kose, ko jih bo- rabili!

3. Neki premožnejši posestnik- je prav rad dobro pil in jedel. Kar naenkrat so se pojavili pri- njem bolezenski znaki zastrup- ljenja z arsenikom. Od kod ta- pojav? Zdravniku je povedal, da- odkar pije vino tistega letnika, da se čuti bolnega. Zakaj je vino- onega letnika imelo za piva ta- ko slabe posledice? Ker so listje- trsov onega letnika škropili ob- nepravem času, to je prepozno- z uranja zelenlom, pa so prišle- strupene arsenove spojine in- grozdov v mošt in kasneje v vi- no.

Pa naj bo dovolj. Navadni lju- dje nimajo nobenih čutil za spo- znavanje takih zastrupljenih vin- in sadjevcev. Pogostoma ne po- kažejo posledice. In še takrat ne- vedo za vzroke in niti zdravnik- jih pogostoma ne more ozdraviti, ker ne zamore izslediti pravega- povzročitelja bolezni, ki je po- gostoma le kak vrč iz cinka ali- kaj sličnega.

So pa ljudje, ki so obdarjeni od- narave s posebnimi čutili in ti- odklanjajo take pijače, ne da bi- poznali niti vzrokov zato. To so- ljudje, ki spoznajo baker, cink in- druge strupene kovine že v ma- lenkostnih množinah po okusu in- tu naj ličejo vinotrci in krčmar- ji vzroke, če trgovina slabo vspe- va.

Na vsak način pa se iz tega- razvidi, da je vinarški in kletar- ski posel odgovoren in telek po- sel, ki zahteva posebnega razu- mevanja, če se hoče preprečiti, da ne postane iz zdrave dobre- vinake kapljice in iz sadjevca- zdravjuškodljivo živilo.

("Zdravje")

RICHMAN BROTHERS

114-118 South State Street
Nasproti Palmer House
CHICAGO, ILL.

Naravnost in Rich- manovih lastnih to- varen—vam... brez- posredovalševoga- dobička

RICHMAN - - VRHNE SUKNJE slavne za trpežnost

Nobene razlike ako si izberete to dvojno- prano z baržunastim ovratnikom suknjo, ulster, raglan ali box model, etc zagotovi- jeni dobre gorkote, izvrstnega izdelka in- obstoja, ter najnovejšega kroja.

Najfinejše vrste blago, s paznim in dobro- s živanko litim delom, za katerega je dobro- poznana Richmanova organizacija, vam da- popolno zadovoljstvo valed trpežnosti... pe- ceni, ki napravlja Richman Brothers obloko- nepobitno voditeljce v njeni vrednosti.

Vsake vrste obleko, suknjo ali praznično obleko, lahko dobite v vsaki RICHMAN BROTHERS preda- jalni v U. S. in POVSOD JE ENAKA CENA.

\$22⁵⁰

ESTABLISHED 1879

THE RICHMAN BROTHERS CO.
114-118 SOUTH STATE STREET
NASPROTI PALMER HOUSE
CHICAGO, ILL.

Roman v šestih delih z epilogom.

ZLOČIN IN KAZEN

F. M. Dostojevski:

Poslovanje Vladimir Levitich.

Naenkrat se je pojavila poleg njega Sonja. Jedva slšno se je približala in sedla k njemu. Zelo zgodaj je še bilo in jutranji hlad še ni bil odnehal. Nosiła je svoj siromašni stari ogrinjal v tisto zeleno ruto. Na njenem obrazu se je še poznala bolezen; bil je shujšan, bled in prepaden. Prijazno in radostno se mu je nasmehnila in mu plaho podala roko, kakor po navadi.

Vedno mu je le strahoma ponujala roko, včasih pa mu je sploh ni podala, kakor bi se bala, da je ne bi sunil v stran. Zakaj z nekako mržnjo ji je segal v roko; sprejemal jo je z nejevoljo in večkrat je trdovratno molčal ves čas njenega poseta. Zgledalo se je včasih, da je strepetala pred njim in globoko ušljajena odšla od njega. Danes pa se niso ločile njune roke; pogledal jo je naglo in bistro in povesil oči k tlom, ne da bi kaj izpregovoril. Sama sta bila; nihče ju ni opazoval. Tudi stražnik je gledal tistokrat drugam.

Sam ni vedel, kako je prišlo do tega, da ga je mahoma nekaj zgrabilo in ga pahnilo pred njene noge. Razjokal se je in ji objel kolena. Ona se je v prvem trenutku silno prestrašila in obrazek ji je postal mrtvaško bled. Skočila je kvišku, pogledala ga in strepetala; toda takoj, še tisti mah, je razumela vse. V očeh se ji je zasvetila bresmejna sreča; razumela je in ni več ni dvomila o tem, da jo ljubi, neizrekljivo ljubi, in da je vendar že napočil tisti hip ...

Hotela sta govoriti, pa nista mogla; solze so jima zalivale oči. Oba sta bila bleda in suha, toda na teh dveh bolehnih in shujšanih obrazih je še sijala zora obnovele bodočnosti in popolnega vstajenja k novemu življenju. Prerodila ju je bila ljubezen in v arcu enega so se odpirali neizčrpni viri življenja in tekli v srce drugega.

Sklenila sta čakati in trpeti. Ostajalo jima je še sedem let in do takrat toliko neznozne muke in toliko brezkončne sreče. Toda od se je bil prerodil in je čutil to zavest z vso svojo obnovljeno dušo, ona pa — saj je živeła edinole v njegovem življenju!

Na večer tistega dne, ko so že zaprli kaznilico, je ležal Razkolkov na svojih deskah in mislil na njo. Že po dnevi se mu je zasedlo, kakor bi ga gledali vsi jetniki, bivši njegovi sovražniki, z drugačnimi očmi. Nagovarjal jih je celo sam in odgovori so bili prijazni. Zdaj se je spominjal te izpremembe, a ne da bi se ji čudil; saj je naravno, da bo zdaj vse drugače!

Mislil je na njo. Spominjal se je, kako je neprenehoma mučil in trpinčil njeno srce; spominjal se je njene bleda, bolehnega obrazka, toda ta spomin mu ni bil več grenak, zakaj vedel je, kako brezmejna je ljubezen, s katero ji bo zdaj povračal vse to trpljenje.

Kaj so sploh vse te prebite muke! Vse, celo njegov zločin, njegova obsodba in progonstvo se mu je dozdevalo zdaj, v prvem navdušenju, nekaj nebitnega in postranskega, kar se njega niti ne tiče. Sicer pa ta večer ni mogel dolgo in zdržema misliti o ničemer, niti ne stalno osredotočiti svojih misli: sploh bi zdaj ne bil mogel ničesar jasno preaditi, zakaj vse, kar ga je navdajalo, so bila zgolj kipeča čustva.

Na mesto mudovanja je stopilo življenje, in v zavesti je imelo prodrati nekaj novega in drugega.

Pod njegovim zgajem je ležal evangelij. Nehote ga je prijel v roke. Ta knjiga je bila njena, bila je baš tista, iz katere mu je čitala o Lazarjevem vstajenju od mrtvi. V početku je pričakoval, da ga bo mučila z vero, govorila mu o evangeliju in mu vtiljevala pobožne knjige. Toda v njegovo največje začudenje ni govorila o tem in niti enkrat mu ni priporočala evangelija. Prosil jo je zanj kratko pred svojo boleznijo, in ona mu je molče prinesla knjigo. Do današnjega dne je še ni bil odpiral.

Odpiral je niti zdaj, toda navdajala ga je misel: "Ali je mogoče, da njeno prepričanje ne bi bilo posledje tudi moje? Njena čustva in stremiljenja vsaj ..."

Tudi ona je bila ves dan razburjena in proti večeru se ji je celo vrnila bolezen. Toda bila je tako srečna in tako ne pričakovano srečna, da se je malone sbala te sreče. Sedem let, samo še sedem let! V začetku svoje sreče sta hotela v nekaterih trenutkih obadva gledati na teh sedem let kakor na sedem dni. Takrat Razkolkov še ni vedel, da mu novo življenje ne bo zastoj, marveč ga bo moral drago kupiti in plačati z velikim bodočim junaštvom.

S tem pa se začenja še druga povest, povest o napredujočem obnovelemu človeku, povest o čimdalje popolnejšem prerodenju njegovem, o tem, kako se je korak za korakom selil iz prejšnjega v drugega svet, povest o spoznavanju nove, dotlej povsem neznane mu istinitosti. To pa bi utegnili biti snov nove pripovedi, zakaj naša je končana.

(Koniec.)

Mica Kopa:

Filozofski pomenek

Naš oče je imel navado, da je besedo, ki mu ni bila čisto jasna, tako dolgo obdelaval, da ji je našel izvor.

Tako smo nekoč obdelovali besede: "pungert", "poltar" in "pohtelen". Besedo "pungert" smo seveda kmalu imeli.

To je "Baumgarten" — drevesnica. Pri vsakem gradu so imeli "pungert". Tudi pri razvalinah starih gradov smo povsod našli naletel na "pungerte". O drevesnici ni bilo še več sledu — toda trava je bila na teh krajih bolj zelena in ime je ostalo.

Več nam je dala opraviti beseda: "poltar". Kaj je to — "poltar"? Pri razvalinah treh starih gradov v naši okolici smo vedeli za "poltarje". En tak "poltar" se je nahajal v gozdu nad gradom: Mala kotlina, v kateri se je ob deževnih dneh nabirala voda. Pri drugem gradu je bil "poltar" na sredini travnika. Kakih 30 m na dolžino in 20 m na širino pa za komolec na globoko se je poznalo, da je bil tu nekoč ribnik. Temu kraju so rekli "poltar". Toda zakaj "poltar", če je riba Fisch? In poskušali smo na vse načine: Fisch, Fischelch ... "Ribe so not, holtal!" nam je pojasnil star pastir. Pa smo jo imeli — besedo! "Fischbehalter" torej! Ljudstvo je iz "Behalterja" izoblikovalo "poltar".

Trša je bila beseda "pohtelen". Da bi te pohtelen vzel! Tako so stari ljudje klicali! Celih deset let nam je dala opraviti ta beseda. Pozabili smo bili že nanjo, pa se je zopet kmalo oglasila s "pohtelencem"! — Pa pride nekoč brat iz grajske knjižnice in skače po sobi, kakor nor: "Jaz vem, kaj je 'pohtelen'!"

— "No — ka-a-a-j!"

— "Valvasor piše, da je vladal takrat na Kranjskem velik 'sterb' — umiranje od pestilence, to je od kuge!"

Beseda "odcicati" — odrezati, je udomačena v litiskem okraju, posebno v Kostrevecu in okolici jo rabijo. To besedo so pustili najbrž Francozi: ciseaux — škarje. Torej odcicati — a škarjami odrezati, odstriti.

Tudi besedo "šokati" — našekati, smo obdelovali. Mati je trdila, da izvira beseda šekati od tiste "više", ki jo poje šiba: "š-š-š! Oče pa, da je beseda najbrže ruskega izvora. Nam — otrokom — saj smo bili takrat že veliki, se je zdela materina razlaga bolj pravilna. Saj nam je tista "više" še iz otroških let tako živo odmevala v ušesih.

Zadnjič pa berem v "Slovenskem listu" članek "Is vladanja carice Katerine II." Tu piše o nekem Stefanu Ivanu Šeškovičem, ki je bil nekakšni caričini tajni policiji. Ta mož je na poseben način kaznoval "grešnike". Ni jih aretirati, nego prijazno je povabil gosta na svoj dom, tam ga je posadil na stol in se prijazno s njim razgovarjal. Naenkrat pa je stol gosta zgrabil in se je s njim pogrešil tako globoko, dokler ni gledala iz tal samo glava. Na to pa so začeli po spodnjem telesu padati udarci. Rabljil gosta niso mogli videti, in tako ni prišlo nikoli v javnost, kako visoke osebe je dal Šeškovič — "našeškati".

Danes — po skoro tridesetih letih — mi je pojasnjena tudi ta beseda. Prav je imel oče ko je trdil, da je beseda ruskega izvora!

In karamfil? Kako je bilo s karamfilom? V Gorici je bilo, če se ne motim, leta 1906. Nekje sem vjela besedo karamfil. Pa vprašam svojega znanca, kaj je karamfil. "Vi ste karamfil", se mi je nasmehnil gospod. Zopet nisem nič vedela. Niti toliko, da-li pomeni karamfil kaj lepega ali kaj slabega. Ispravevala pa nisem več nikogar.

Pa pridem po dolgih letih v Bomo. Tam se sešani s prijazno muslimanko, ki me povabi seboj na svoj dom. "Da vidi te moje karamfile!" mi je rekla. Ne bi šla s njo, da ni bilo karamfilov. Pa vsaj izvem, kaj je mislil oni gospod v Gorici, ki me je primerjal s karamfilom, ki sem mu tako zelo zamerila. "Karamfil" bo najbrž kakšna žival," sem premišljevala, ko sem stopala s Turkino po ozki, zaplankani ulici na Alifakovac. "Karamfil, krokodil!" je odmevalo v mislih.

In previdno sem stopila čez prag visoko s deskami ograjenega dvorišča, v strahu, da se zdaj pa zdaj zakadi vame kak besen karamfil. Dvorišče je bilo lepo tlakovano z belimi, okroglimi kamni. Na sredini dvorišča je bila velika okrogla greda polna cvetočih nageljnov.

"Poglejte moje karamfile! Ali niso krasni?" me je opozorila muslimanka.

"Karamfil, karamfil!" sem ječljala začudena.

To — torej so karamfil!

VOLILNA BORBA ZA ČAST REKTORJA

Dijaki edinburške univerze imajo to predpavico, da si lahko sami volijo rektorja. Rektorata čast tega vseučilišča je združena s lepimi dohodki in z velikim ugledom, zato se zanjo čisto pogosto najodličnejši Angleži. To mesto so med drugimi zavzemali že Carlyle, Gladstone, lord Rosaberry, lord Haldane, pa tudi Lloyd George in predsednik zlojne angleške vlade Baldwin. Sedaj kandidirajo na rektorsko mesto labourist Sidney Webb, konservativec Winston Churchill in liberal G. K. Chesterton, ki kandidira tudi za letošnji Nobelovo nagrado kot pisatelj.

Vseh 65 let, odkar je ustanovljeno to mesto, se vedno vrši huda borba med posameznimi kandidati. Letos ima baje največ mada na uspeh labourist Webb, kajti mladina zamerja Churchill, da je za isto mesto, ki ga hoče danes kot konservativec, kandidiral l. 1908, še kot liberal.

Konkubinat v Nemčiji dovoljen. — Kazenski odsek nemškega državnega zbora je sprejel z veliko večino socialnodemokratski predlog, da bi se doedanje določbe kazenskega zakonika o konkubinatu razveljavile. Že dosedaj ni paragraf nasledoval skupnega, nezakonkega življenja med moškimi in ženakami, slasti če je takšno razmerje trajalo dalj časa. V bodoče bo nelegitimna žena uživala po zakonu celo nekakšno zaščito kakor prave žene.

NAROČITE SI KNJIGO "AMERIŠKI SLOVENC!"

Henri Barbuse:

Učitelj Zori

Francoški pisatelj Barbuse je postal svetovnoznan s svojim romanom "Ogenj", ki je bil prvi vojni roman. Iskal je sredi strahovitih klancja. Zadnja leta je postal iskjučno agitator in politik. Kot tak je obiskal več držav; kjer razsaja nasilje, obiskal mnogo jetnišnic in kamnilnic, da se je sam preprčil o posameznih dejanjih nasilja. Tako je predpotoval tudi Belgijo. Zdaj je izdal knjigo z naslovom "Dejstva", kjer v kratkih poročilih opisuje razna resnična dejstva, kakor jih je doživel v vojni, kakor jih je slišal od verodostojnih priča na Balkanu, Madžarskem, Španiji itd. Sam pravi, da so to le dejstva in da ni izmislil niti ene besede. Celotno obliko, v kateri je dogodek doživel ali svedel sanj, je ohranil. Mi bomo pridobili nekaj teh "dejstev" in kot prvega približujemo "Učitelja Zorika," dejstvo iz Španije.

Bilo je vroče. Roji mušic so brneli po razpaljenem zraku. Pečki so previdno postajali v senci sivih hiš na trgu mesta Cavade v provinci Santander. Trg se ni prav nič razlikoval od trgov drugih španskih in baskiških mest. Ko so hodili prebivalci še v pisanih narodnih nošah, je bila slika svedov bolj barmata. A prav tako je še sijalo sonce na skalovje in mračne ljudi. Brnenje mušic je preglaševalo močno ritmično in monotonno mrmljanje iz oken neke hiše. To je bila šola. Znotraj je bila podobna vsem šolam vsega sveta: goli, strogi, zidovi majhnih, drug poleg drugega stoječi pultji, za katerimi so sedeli učenci. V sredini učitelj, ki je bil videti v tej okolici velikan.

Kot vsi njegovi kolegi, je moral tudi on delati duške v potrpljenju in iznajdljivosti, zbuditi v učencih pozornost in jih naučiti vsaj del ogromnega človeškega znanja.

Učitelj je bil iz Cavade, pisal se je Baldemero Zori. Bil je mladen, preprost in dober srčen človek, čigar znanje so splošno hvallili. V ožjem krogu mesteca je postala njegova točnost uprav pregovor. Če je bil kdaj prišel preporno, so verovali vsi na pomoto časa. Z njegovimi idejami pa seveda niso bili vsi zadovoljni, zlasti ne ljudje, ki se bo proti vsaki napredni misli. Ti so ga imenovali "rdečega".

A celo ti so morali na tihem s svojimi suženjskimi močmi priznati, da je lahko nekdo "rdečkar", a kljub temu tudi pošten človek. Niso mogli drugega, kot spoštovati učitelja Zorika. Toda obe najvažnejši osebnosti v Cavadi, obadva črna suknjevca, župnik in njegov vikar, sta mislila drugače. Učitelja sta mrzela tem bolj, ker nista mogla uporabljati proti njemu ničesar razen njegovih brezbožnih nazorov o svobodi in splošni blaginji. Župnik in vikar sta oskorpno nadzorovala šolo kot kraj, kjer se oblikuje bodoča generacija; kdor ne mara, da mu zdrane bodočnost iz rok, mora držati šolo pod svojim vplivom.

Pre leti je hotel mož s imenom Francisco Ferrer iztrgati španake šole iz rok klerov. Umorili so ga. Kroglice so ugasnile življenje, ki je bilo posvečeno le šoli.

Od te zmagi se je španski kler še bolj vmešaval v šolske zadeve, v čemer ga je podpirala tudi dinastija. Končno podpirala kler tudi diktatura; zakaj v interesu oficirske klike je, da vladajo duhovniki. Vedno bolj se povrača država k stanju za časa inkvizicije.

Župnik cavadski in njegova zvesta senca, vikar, sta torej prisegla mržnjo na življenje in smrt do učitelja, ki jima je bil predkritosčen, preveč samostojen in — ker so ga spoštovali skoraj vsi prebivalci — preveč nevaren. Ker pa nista niti v službenem poslovanju niti v privatnem življenju učitelja našla ničesar, kar bi bilo res prevratnega, sta poiskovala drugače.

V današnji Španiji imajo duhovniki pravico, priti v šolo, kadarkoli hočejo, da nadzirajo pouk. Omenjenega dne so se torej sredi pouka odprla vrata razreda in skozi nja sta vstopili dve črno oblečeni postavi. Ostali sta v razredu ter poslušali.

Zori se ni dal motiti radi njune navzočnosti ter je nadaljeval s svojim poukom. Vprašal je malega Juanita, ki je preplačeno — mogoče, ker ni bil natan-

čno poslušal — odgovoril:

"Pravičnost ... enakost ..."

Dva dolga koraka in župnik je stal pred fantom.

"Kaj praviš?" je vprašal ves divji.

Juanito, ki ga je to prekinjenje napravilo še bolj nesigurnega, ni odgovoril. Ruiz pa, 14-leten otrok, najboljši učenec v razredu, je hotel pokazati, da je bil poslušal in si zapomnil; vstal je in dejal: "Gospod župnik, vsi ljudje so enaki!"

"To ni res!" je kričal župnik in njegov glas se je v jezi prelomil. Planil je na učenca in ga sunil s pestjo v obraz.

"To ni res! To je proti cerkvenim naukom! Bog ni nikoli dejal, da so ljudje enaki! Sveti Pavel je v božjem imenu dejal, da so neenaki!"

Kričal je, da so mu otekale žile na čelu in da so se mu penile usta.

Vikar se je zadovoljil s tem, da je s pobožno gesto dvignil svoje roke proti nebu.

Učitelj se je mirno in zbrano dvignil.

"Dovolite, gospod župnik!"

"Kaj naj dovolim? Kaj?" je vpil župnik. "Da lažete in da učite otroke te laži? Da trdite: vsi ljudje so enaki? Kako morete izreči tako laž, ki jo je bog izrečno prepovedal? Ste me razumeli? — Dragi otroci, poslušajte mene; vaša učitelja laže."

Učitelj je pobledeł, njegove noge so klecnile; a s krepkim glasom je dejal: "Nehajte!"

Župnik pa je vedno bolj besnel:

"Lažete! Vi lažete med poukom! Vi aramotite našo cerkev! Kaj se pravi to: pravičnost? Za kristjana nič. Zakaj pravičnost je božja zadeva! Kristjan naj ve le za vero in ljubezen!"

To besedo krščanske ponižnosti in ljubezni je vrgel s takim izrazom mržnje v učitelja, da se je učitelj podzavestno umaknil za korak in še bolj pobledeł. Otroci so vstajali zmedeni s svojih prostorov.

"Lump!"

Jedva je učitelj izrekel to besedo, že je planil nanj vikar, skušajoč ga zgrabiti za roke. Župnik pa je dvignil roko k udarcu. Učitelj se jima je iztrgal, dva strela sta počila. Župnik je zakril z rokami v zraku in padel vznak. Vikar se je opotekel, zgrudil in oblezel poleg župnika.

Učitelj, ki so ga strela predramili k zavesti, je nameril pištolo nase. Tretji strel — in učitelj je ležal poleg onih dveh.

Tako je umrl leta 1926 v veliki "kulturi" državni učitelj, ker se je drnil govoriti s svojimi učenci o pravičnosti.

Nekaj časopisov je pač poročalo o tej neblagi zadevi, a veliki tisk je molčal dalje; saj je njen smoter, zamolčati neprijetne dogodke.

(Prevedeno za Prosveto.)

Octave Mirbeau:

Kandidatura

Dvanajst let je od tedaj, ko nisem vedel več, kaj naj storim, in sem bil od cele vrste nesreč obsojen na trdo nujnost, da se obesim ali da se vržem v Seino, in ko sem se kot kandidat predstavljal pri volitvah v zakonodajno zbornico — zadnja nada — za neki okraj, kjer sicer nisem nikogar poznal in kamor niso še nikdar stopile moje noge.

Res je, da je moja kandidatura uradno podpirala vlada, ki ni vedela več, kaj naj stori z menoj, in ki je iznašla tako bistroumno in kočljivo sredstvo, da se enkrat za vselej odkrija mojih vsakdanjih in sitnih prošenj.

Ob tej priliki sem imel z ministrom, ki je bil moj prijatelj in moj stari tovariš iz zavoda, svečan pa prisrčen sestanek.

"Vidiš, kako smo velikodušni napram tebi! ... mi je rekel ta mogočni in plemeniti prijatelj ... Komaj smo te iztrgali iz krempeljev sodnije — in imeli smo nepriklj pri tem — pa te bomo že naredili za poslanca."

"Nisem še izvoljen ..." sem rekel s sitnim glasom.

"Brez dvoma! ... toda imaa vse zmoglosti ... Inteligentni si, s svojo osebnostjo zapeljiv, potraten in vri dečko si, kadar hočeš, imaa največji dar, da ugajaš ... Ljudje, ki so pri ženskem spolu priljubljeni, so priljubljeni tudi pri moških ... Zate jamčim ... Gre za pravo umevanje položaja ... Sicer je pa ta zelo preprost ..."

In mi je zabaval:

"Predvsem ne politike! Ne spuščaj se v politiko, ne razvzemaj se! ... V okrožju, ki sem ti ga izbral, prevladuje le eno vprašanje nad vsemi drugimi: sladkorna pesa ... Drugega ne upoštevaj! ... Ti si kandidat samo za poljedelstvo in še bolje kot to: izključno samo za sladkorno peso ... Da ne boš česa pozabil ... Čeprav pride v govoru lahko do bojnega razpoloženja, obvladaj se, bodi nepremakljiv na tej bleščeci se ploščadi ... Poznaš vsaj nekoliko sladkorno peso?"

"Pri moji veri, ne!, sem odgovoril. Vem samo, kot vsi ljudje, da delajo iz nje sladkor — in alkohol ..."

"Dobro! To zadostuje, je rekel minister pomirljivo in arčno. Zateci se naravnost k tema dvema znanima podatkom. Obilnaja bajne dobičke ... kemična gnojila, izvanredno dobra in sastonj ... železnice, prekope, ceste, da bo po njih krožila ta interesantna patriotska rastlina. Ostanjaj znižanje davkov, nagrade tistim, ki jo bodo gojili, krvave zakone za konkurenčne snovi ... vse, kar hočeš! ... V tej stvari imaa še prazno polje in jaz ti bom pomagal ... Toda ne spusti se v osebo ali splošno

polemiko, ki postane lahko nevarna in ki s tvojo izvolitvijo lahko kompromitira republiko. Kajti — med nama rečeno — moj stari — ne da bi ti kaj ostalo, samo ugotovim: zelo čuden preteklost imaa ..."

Ni mi bilo, da bi se smejal ... To premišljevanje me je mučilo, zdelo se mi je nepotrebno in nekoristno; živo sem odgovoril: gledajoč naravnost v obraz svemu prijatelju, ki je lahko videl, koliko hudih in mrzlih groženj sem nagromadil:

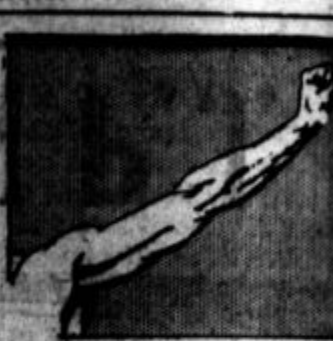
"Lahko bi rekel bolj pravilno: imava preteklost ... Zdi se mi, da dragi tovariš, da bi tvoja pravičnost ne zavidala moje ..."

"O, jaz! je rekel ministar izrazom vzvišenosti in udobni brezskrbnosti, — ni isto ... mene, moj mali ... mene krija Francija! ..."

In se je vrnil k mojim vprašanjem ter pridejal:

"Torej, da povzamem ... Sladkorna pesa, še sladkorne pese! ... vedno sladkorne pese! ... Ta je tvoj program! ... Varuj se, da ne prestopiš tega."

Nato mi je dal skromno nekaj denarja in mi želel dobro srečo.

bolečine v udih

Imamo 22 členov v vsaki roki in 23 v vsaki nogi — 90 členov vseh tetiv udih. Pomislite, kolika bolečina utegnejo povzročiti. Ne-malim boleznem člene s Sloans. Opreje ti telo kot solnina svetlobe — gorhote, ki odganja bol ... 35c.

SLOAN'S Liniment

Je imel oslabele ledvice? nemirno spanje.

Mr. G. M. Hunter, Galveston, Tex. pravi: "Odkar sem začel jemati Nuga-Tone nisem več imel ledvičnih nevarnosti. Imam trije otroci in mi ni treba po noči vstajati. V moji hiši je tudi bolna oseba, ki trpi za ledvičnimi nevarnostmi in vsem, ki trpi za ledvičnimi nevarnostmi priporočam Nuga-Tone. Vsi, ki imajo bolečine v ledvih, morajo jemati Nuga-Tone. Nuga-Tone se prodaja v vsaki trgovini s zdravili in ako se ne najde v vaši trgovini, tedaj bi morali pisati do dobavitelja zdravil, ki utvarijo, da je to mož. Ako val trgovci s zdravili ne govorijo, tedaj mu rečite, da ga so naročili od znanstvenca s zdravili." (Ad.)

Ali ste že naročili Prosveto? Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino. To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za maj denar lahko pošljete svojem v domovino.

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, kalendarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarna. Cene zmerne, unijako delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA